Є. М. Степанов (Одеса)

НАУКОВІ ІДЕЇ ВАТРОСЛАВА ЯГИЧА В РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ

27 лютого 1871 року Рада Імператорського Новоросійського університету (ІНУ) обрала Ватрослава (Ігнатія Вікентійовича) Ягича екстраординарним професором кафедри порівняльної граматики індоєвропейських мов. І одразу ж, на його прохання, Міністерство народної освіти Росії, за клопотанням ІНУ, відрядило вченого на цілий рік поглиблювати знання в галузі граматики санскриту та зендської мови до Берліна та Санкт-Петербурга. Повернувшись із відрядження, І. В. Ягич протягом двох навчальних років (1872 / 1873 та 1873 /1874) викладав в ІНУ курси порівняльного мовознавства, граматики санскриту, давньогрецької мови. У 1876 році після виходу у відставку професора В. І. Григоровича Рада ІНУ обрала І. В. Ягича на посаду професора кафедри слов'янської філології, проте вчений цього разу до Одеси не приїхав і на початку 1879 р. був звільнений[1]. Саме таку інформацію зазвичай надають біографи Ягича.

Ми наведемо деякі факти одеського періоду діяльності видатного слов'янознавця, що були досі забутими або непоміченими, а також спробуємо визначити роль І. В. Ягича у формуванні та розвитку Одеської філологічної школи.

Запрошення в ІНУ молодого, але вже авторитетного вченого-слов'янознавця І. В. Ягича історики науки ставлять у заслугу

[1] *Арбузова* И.б.В.Ягич в Одессе (В. Ягич и В.И. Григорович)//Славянская филология: сборник статей. - Ленинград, 1964. - С. 52-54,60.

тільки І. І. Срезневському. Проте не меншу роль у долі Ягича зіграв тодішній ректор ІНУ Федір Іванович Леонтович, відомий фахівець із слов'янського та російського права, а також його колега, юрист-слов'янознавець Балтазар Власович Богишич. Після закінчення університету Святого Володимира в Києві в 1860— 1861 р.р. Ф.І. Леонтович викладав в Одеському Рішельєвському ліцеї історію російського права й державне право, а в 1865 р. переїхав до Одеси для роботи в новоствореному ІНУ. З 1869 по 1877 р.р. Леонтович був ректором ІНУ. За час його ректорства професорами ІНУ стали всесвітньо відомі вчені 1.1. Мечников, 1.1. Сеченов, О.І. Ковалевський, І.В. Ягич, Б.В. Богишич. Сформувався потужний слов'янознавчий напрямок в особі самого Ф.І. Леонтовича, а також В.І. Григоровича, І.В. Ягича і Б.В. Богишича. Ректор дбав про плідну роботу Товариства Кирила і Мефодія. У 1870 р. Леонтович був обраний дійсним членом Сербського вченого товариства, у 1889 р. став одним з організаторів Історико-філологічного товариства при ІНУ[2]. Саме Леонтович, прийнявши на роботу Ягича, дозволив йому річне наукове стажування, а в жовтні 1876 р. погодився зберігати за ним кафедру слов'янознавства, незважаючи на неявку.

Дослідники неоднозначно оцінюють взаємовідносини, що існували між В.І. Григоровичем і І.В.Ягичем. У їх відносинах була як емоційна, так і раціональна складова[3]. Однак заради об'єктивності слід сказати, що одеський період життя Ягича був для нього не тільки трагічним (смерть доньки), а й важливим з погляду набуття нових знань: знань в області східнослов'янських мов і культур, міжмовних і міжкультурних зв'язків східних слов'ян. Саме в Одесі, на думку А. К. Смольської, у Ягича виявився інтерес до творчості О. С. Пушкіна[4].

[2] *Музичко О.Є.* Леонтович Федір Іванович // Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. - 2-е вид., доп. - Одеса, 2005. - Т.1: Ректори,- С. 15-23.

[3] *Арбузова И.В.* Зазнач, праця. - С. 52-60.

[4] *Смольская А.К.* Из истории пушкиноведения: сборник И.В. Ягича «А.С. Пушкин в южнославянских литературах»// Славянские студии: сборник статей. - Одесса, 2001. - С. 198.

Ми вважаємо, що цей інтерес з'явився у Ягича під впливом літературознавця Івана Степановича Некрасова, що працював у ІНУ з 1868 р. Одним з учителів І. С. Некрасова в Московському університеті був Ф.І. Буслаєв. У 1867 р. І.С. Некрасова було обрано членом-кореспондентом Московського археологічного товариства. Основним науковим об'єктом його досліджень була давньоруська агіографія. Так, напередодні приїзду до Одеси Ягича в 1871 р. І. С. Некрасов опублікував роботу «Пахомий Серб - писатель XV века», яка не могла не зацікавити Ягича, коли він у 1872 р. приїхав до Одеси. І.С. Некрасов був непересічною особистістю: з 1874 до 1890 р. він був деканом історико-філологічного факультету, а з 1890 по 1895 - ректором ІНУ. Крім давньоруської літератури, І. С. Некрасов досліджував літературу XIX в., добре знав її. Пізніше в Одесі він опублікував роботи «О значении Пушкина в истории русской литературы» (1887), «О значении Лермонтова и Гоголя в русской литературе» (1888)[5]. Є підстави вважати, що саме він увів Ягича у світ сучасної російської літератури. І вже точно він як декан факультету сприяв збереженню за Ягичем за його відсутності більше двох років кафедри слов'янознавства. Пізніше, у 1901 р., Ягич видав збірку бібліографічних та літературно-критичних статей «А. С. Пушкин в южнославянских литературах», що становить дотепер наукову цінність для літературознавців і перекладознавців. До Ягича ніхто подібних видань компаративного характеру не здійснював[6]. Матеріали цієї збірки досі вивчаються студентами Одеського національного університету в курсах російської й інослов'янських літератур.

Об'єктивний погляд на Ягича як ученого і педагога представили деякі з його учнів. Так, проф. О. І. Маркевич, який наприкінці XIX - на початку XX ст. був історіографом ІНУ, писав: «Хоча лекції пр. Ягича ... і були дещо шорсткого викладу, але вони надолужували це змістом; особливо санскриту пр. Ягич навчав прекрасно». О. І. Маркевич зазначив і «ту величезну частку

[5] *Александров О.В.* Некрасов Іван Степанович // Професори Одеського (Новоросійського) університету, - 2-е вид, - Одеса, 2005.-Т. 1,- С. 36-38.

[6] *Смольская А.К.* Зазнач, праця. - С. 197.

поетичного елемента, яку він [Ягич] привносив у заняття з порівняльного мовознавства: це робило його лекції, звичайно, цікавими для слухачів, але навряд чи вело до засвоєння ними точного методу мовознавства»[7].

Д. М. Овсянико-Куликовський, якого Ягич навчав давньогрецької мови, у «Воспоминаниях» здивувався тому, що Ягич, який вже тоді мав репутацію першокласного вченого-слов'янознавця, змушений був викладати елементарні курси санскриту та грецької мови. У той же час В. І. Григорович 40 років ховав у заповітному портфелі неоціненні глаголичні рукописи Зографського та Марийського євангелій, забороняючи їх копіювати і показуючи тільки студентам[8]. Проте однією з найбільших заслуг Ягича перед наукою стало те, що він, незважаючи на образливу для себе недовіру, зумів видати ці рукописи після смерті Григоровича.

Історик, майбутній академік ІАН і АН СРСР Ф.І. Успенський, що став у 1874 р. доцентом ІНУ і вже не застав Ягича в Одесі, писав, що про нього в університетському середовищі залишилися теплі спогади: «пам'ять про нього була ще жива, і мої товариші по університету не без жалю говорили про його в деякому сенсі зраду: проміняв нас на німців»[9].

Одним із ставлеників В. І. Григоровича історики вітчизняного слов'янознавства вважають О. О. Кочубинського, протиставляючи його І.В. Ягичу. Проте вже у своїй лекції, виголошеній при вступі на кафедру слов'янських наріч ІНУ 3 грудня 1871 р., славослів'я на адресу присутнього на лекції В.І. Григоровича не завадило О.О. Кочубинському зайняти об'єктивну позицію та заявити про свою підтримку критичного ставлення Ягича до ідей абата Добровського з приводу походження глаголиці[10].

У своїй довгій і плідній роботі в ІНУ О. О. Кочубинський виявив себе зрілим ученим, що визнає та популяризує одні ідеї

[7] *Маркевич А.И.* Двадцатипятилетие Императорского Новороссийского Университета. - Одесса, 1890. - С. 272.

[8] *Овсянико-Куликовский Д.Н.* Воспоминания, - Пг., 1923.- С. 80-81.

[9] Анналькжурнал всеобщей истории,издаваемый РАН.-1924,- Кн. IV.- С. 252.

[10] *Кочубинский А.А.* Славянские наречия и сравнительное языкознание (историко-критический очерк): вступительная лекция. - Одесса, 1872,- С. 20.

І. В. Ягича і вступає у здорову наукову дискусію з приводу інших. Так, серйозним компаративним дослідженням слов'янських систем вокалізму стала робота Кочубинського «К вопросу о взаимных отношениях славянских наречий. Основная вокализация плавных сочетаний...» (1878). У цьому дослідженні Кочубинський вказує на непослідовність Ягича в питанні про те, редукований чи повний голосний передавався буквою ъ у сполученнях з плавними **р** і **л**[11]. У книзі «Итоги славянской и русской филологии» О. О. Кочубинський заявляє про необ'єктивність Ягича в оцінці як безперечно слабкого стану наукової розробки російської мови, незважаючи на досягнення 1.1. Срезневського, Ф. І. Буслаєва, М. О. і П.О. Лавровських, О.О. Потебні, Я.К. Грота, деяких інших фахівців[12]. Слід зазначити, що Б. М. Ляпунов інакше зрозумів оцінку Ягичем стану російської лінгвістичної науки, надану в першому томі журналу «Archiv fur Slavische Philologie» у статті про плавні сполучення в російському повноголоссі. Ляпунов пише, що Ягич указував на те, що німецькі вчені дуже погано обізнані зі станом розвитку російської науки[13]. У бібліографічному списку нових досліджень Кочубинський наводить ряд праць, автором яких є Ягич. Як «прекрасну літературну історію» О. О. Кочубинський оцінює роботу «Historija knizevnosti naroda Hrvatskoga і Srbskoga», kn. I, Stara doba. - Zagreb, 1867. Він вважає гідними 7 статей хорватською мовою з журналу «Archiv fur Slavische Philologie», рецензію на «Lexicon ...» Міклошича[14].

З середини 1880-х років усі професори ІНУ літографічним способом видають тексти своїх лекцій, роблячи їх доступними для

[11] *Кочубинский А.А.* К вопросу о взаимных отношениях славянских наречий. Основная вокализация плавных сочетаний: конс.+Л, Р+Ъ - Ь+конс. - Одесса, 1878.-Т.іІ,- Вып. 1,- С. 74-79.

[12] *Кочубинский А.А.* Итоги славянской и русской филологии. - Одесса, 1882. - С. 13.

[13] *Ляпунов Б.М.* Введение в историю русского языка: Лекции, читанные в осеннем семестре 1910-го года. - Одесса, 1911. - С. 17. [Машинопись. Зберігається в Науковій бібліотеці Одеського нац. університету ім.1.1. Мечникова. Шифр одиниці зберігання: 28 / 92].

[14] *Кочубинский А.А.* Итоги славянской и русской филологии,- С. 64,111-113, 173-186.

студентів і колег. Наше знайомство з текстами лекцій ряду славістів ІНУ свідчить про постійну увагу мовознавців до досліджень Ягича, про використання їх результатів у практичній викладацькій роботі. Зрозуміло, у навчальних посібниках, якими є курси лекцій, підхід до наукового апарату менш суворий, ніж у монографіях і статтях. Незважаючи на це, у лекціях і підручниках одеських професорів знаходимо багато посилань на праці Ягича, на його позицію у вирішенні різних питань славістики.

Так, у своїх лекціях 1884-1885 рр. О.О. Кочубинський, описуючи історію слов'янської писемності, високо оцінює діяльність Ягича з видання пам'яток слов'янської писемності. Цікавим, з нашого погляду, є зауваження Кочубинського про те, що доповнення Ягича в бік спрощення теорії Тейлора про походження глаголиці з повсякденного, домашнього письма (курсиву) греків вплинули на формування його (Кочубинського) власної позиції. Враховуючи зауваження Ягича, він вважає, що глаголицю зафіксував Кирило, коли жив у Херсонесі (Корсуні), де руські купці користувалися грецьким курсивом, а для відсутніх літер використовували знаки хазарського письма. Коли Кирило приїхав до Богемії й отримав завдання створити слов'янську абетку, він скористався абеткою з Херсонеса[15]. Отже, слов'яни ще до IX ст. знали і користувалися знаками, які Кирило поклав в основу глаголиці.

Незважаючи на те, що Кочубинський ці лекції читав у 1884/1885 академічному році, він встиг включити в опис навчальних посібників із старослов'янської мови «Записки по грамматике словенского языка» Ягича, характеризуючи цей підручник як оригінальний, самостійний, на відміну від ряду підручників інших авторів, де Кочубинський не знайшов нічого авторського, нового[16]. Для своїх лекцій А. А. Кочубинський часто бере приклади з виданих Ягичем. пам'яток старослов'янської мови.

[15] *Кочубинский А.А.* Словенский (Церковнославянский) язык (ІАзъїкь словкньскъ): Лекции, читанные в 1884-85 академическом году. - Одесса, 1884. - С. 106-109 [Литография. Зберігається в Науковій бібліотеці Одеського нац. університету і м. 1.1. Мечникова. Шифр одиниці зберігання: 21 в / 249].

[16] Там же.-С. 152.

Будь-яка серйозна розмова про глаголицю в наукових і студентських колах Одеси є неповною, якщо в ній не йдеться про Ягича як ученого, що зробив великий внесок у вивчення цієї азбуки. Наприклад, у вступній лекції в ІНУ одеський історик Михайло Георгійович Попруженко серед інших відомих глаголичних пам'яток згадує про напис кінця XI - початку XII ст. на мармуровій плиті, знайдений на о. Кьркь (Veglia) й описаний Ягичем в окремій статті[17].

Найбільш активним і послідовним популяризатором наукових ідей Ягича в Одесі по праву вважається його учень професор Б.М. Ляпунов, який працював в Одесі з 1900 до 1923 р. аж до свого обрання академіком АН СРСР. У його працях «Исследование о языке Синодального списка Первой Новгородской летописи» (1900) та «Формы склонения в старославянском языке» (1905) досліджується теорія редукованих голосних і їх етимологія в різних морфемах; генезис форм відмінювання; деякі питання праслов'янської акцентології.

У 1901 р. до 40-річчя наукової славістичної діяльності І. В. Ягича за постановою Правління Історико-філологічного товариства при ІНУ було видано написаний Ляпуновим нарис ученої діяльності академіка Ягича. Ляпунов пише, що завдяки всеосяжної діяльності Ягича, яка охоплює майже всі відділи славістики, його ім'я добре відоме навіть неспеціалістам[18]. Найбільші заслуги свого вчителя Б. М. Ляпунов бачить «у різних відділах лінгвістики, у філологічній критиці і глаголичній палеографії»[19]. У курсі своїх лекцій «Введение в историю русского языка» (1911) Ляпунов присвятив один із параграфів аналізу діяльності Ягича як історика російської мови[20]. У наукових і методичних роботах Ляпунов завжди вказував на позицію Ягича з того чи іншого дискусійного питання. Наприклад, «Лекции по фонетике старославянского языка...» містять погляд

[17] *Попруженко М.Г.* Прошлое глаголицы: Вступительная лекция, читанная в Новороссийском университете. Отд. оттиск из «Филологических записок». - Воронеж, 1891. - С. 7.

[18] *Ляпунов Б.М.* Краткий очерк учёной деятельности академика Игнатия Викентьевича Ягича. - Одесса, 1901. - С. 1.

[19] Там же,-С. И.

[20] *Ляпунов Б.М.* Введение в историю русского языка... - С. 17-20.

Б. М. Ляпунова щодо поступового відходу Ягича від теорії культурного паннонізма, оскільки в пам'ятках зустрічаються німецькі слова, які могли проникнути до Панноніі та Моравії з Баварії та інших верхньонімецьких земель[21]. У згадуваній роботі «Формы склонения в старославянском языке» Ляпунов при розгляді різних рефлексів палаталізації посилається на роботу Ягича «Einige Streitfragen»[22]. Є й інші посилання на праці вченого.

З 1897 р. в ІНУ працював Василь Михайлович Істрін. Після захисту дисертації «Откровение Мефодия Патарского и апокрифические видения Даниила в византийской и славяно-русской литературах» він протягом 10 років збільшував здобутки одеської історико-філологічної школи. З 1904 р. В. М. Істрін головував в Історико-філологічному товаристві при ІНУ. В Одесі Істрін опублікував текст і дослідження другої книги «Хроники Иоанна Малалы», вивчив грецькі списки «Хроники Георгия Амартола», дослідив руський переклад «Хроники Георгия Синкелла», почав працювати над дослідженням «Толковой Палеи». В одеський період було опубліковано багато його досліджень: «Апокрифические мучения Никиты» (1898), «Первая книга Хроники Иоанна Малалы» (1897), «Греческие списки завещания Соломона» (1899) і деякі інші. Результатом плідної роботи стало обрання В. М. Істріна в 1907 р. ординарним академіком ІАН і його переїзд до Санкт-Петербурга[23].

«Летописи Историко-филологического общества при Новороссийском университете»[24] дають можливість усвідомити, наскільки глибоко та захоплено одеські вчені вивчали питання порівняль-

[21] *Ляпунов Б.М.* Лекции по фонетике старославянского языка, читанные в Имп. Новороссийском университете и на Одесских высших женских курсах в 1908-1909 гг. - Одесса, 1909.- С. 31 [Машинопись. Зберігається в Науковій бібліотеці Одеського нац. університету ім.І.І. Мечникова. Шифр одиниці зберігання: 23/484].

[22] *Ляпунов Б.М.* Формы склонения в старославянском языке, - С. 29.

[25] *Мейзерська Т.С.* Істрін Василь Михайлович // Професори Одеського (Новоросійського) університету. - 2-е вид., доп. - Одеса, 2005. -Т. 2,- С. 494-496.

[24] Див.: Летопись Историко-филологического общества при Императорском Новороссийском университете. - Одесса, 1890-1916. - Т. 1. - 25. [Режим доступу до змісту: http://annales.info/sbo/contens/_odessa.htm]

но-історичного мовознавства та суміжні з ними проблеми культури і літератури, продовжуючи традиції і використовуючи методологію і методику досліджень, закладені І. В. Ягичем у період його перебування в Одесі і розвинуті ним у постодеські періоди славістичної діяльності. Наприклад, у різних виданнях літописів знаходимо матеріали таких доповідей: Корш Ф. Є. «Заметки по тексту поэмы об Аполлонии Тирском» (т. 2; 1891), «Мысли о происхождении новогреческого языка» (т. 5; 1895); Дестуніс Г. С. «Живые остатки византийской терминологии» (т. 2; 1891); Попруженко М. Г. «Заметки по Кирилло-Мефодиевскому вопросу» (т. 2; 1891); Успенський Ф. І. «Неизданное церковное слово о болгарско-византийских отношениях в первой половине X в.» (т. 3; 1894); Пападимитріу С. Д. «Критические этюды к средневековым греческим текстам» (т. 3; 1894); Красносельцев М. Х. «О древних литургических толкованиях» (т. 3; 1894); Барац Г. М. «Следы иудейских воззрений в древнерусской письменности» (т. 3; 1894); Петров О. М. «Спорные вопросы миссионерской деятельности Св. Кирилла Философа на востоке» (т. 3; 1894); Мочульський В. М. «Апокрифическое сказание о Создании мира» (т. 6; 1896); Істрін В.М. «Греческие списки "Завещания Соломона"» (т. 7; 1899);, «К вопросу о славяно-русских редакциях Первоевангелия Иакова» (т. 8; 1900), «История Сербской Александрии в русской истории», «Пятая книга хроники И. Малалы» (т. 9; 1901), «Был ли "Даниил Заточник" действительно заточён» (т. 10; 1902), «К истории заимствованных слов и переводных повестей» (т. 13; 1905); Лавров П. Л. «Дамаскин Студит и сборники его имени "дамаскины" в юго-славянской письменности» (т. 7; 1899); Вілінський С. Г. «Болгарские тексты "Епистолии о Неделе"» (т. 10; 1902); Щербина О. Д. «Литературная история русских сказаний о Флорентийской Унии» (т. 10; 1902); Ристенко О. В. «Парижские списки "Стефанита и Ихнилата"» (т. 9; 1901), «Сказание о 12 снах царя Мамера в славяно-русской литературе» (т. 13; 1905); Ляпунов Б. М. «Несколько замечаний о словенско-немецком словаре Плетершника» (т. 10; 1902), «Перевод статьи Ягича "По поводу статьи Р. Ф. Брандта "О лженаучности нашего правописания"»

(т. 11; 1904), «Формы склонения в старославянском языке» (т. 13; 1905), «Научная деятельность М. С. Дринова» (т. 16; 1910) тощо.

Перший післявоєнний декан філологічного факультету Одеського державного університету Петро Йосипович Потапов у 1944 р. захистив докторську дисертацію «Славянский перевод хроники Зонары по спискам Ундольского 1191, Венскому 126, Хиландарскому 332 и др.» Це грунтовне дослідження мовних особливостей текстів усіх слов'янських перекладів пам'ятки було виконано в загальному руслі головної проблематики наукових досліджень істориків і філологів ОДУ: вивчення слов'яно-візантійських культурних зв'язків і стародавніх слов'яно-руських перекладів з грецької мови. На основі мовних даних Потапов не тільки уточнює час перекладу Хроніки Зонари з грецької, а й з'ясовує національність перекладача, дійшовши висновку, що переклад було зроблено в Болгарії, а не Сербії, як вважалося раніше[25].

У рукописі «Курс лекций по старославянскому языку на филологическом ф-те ОГУ» (1940) П.Й. Потапов високо оцінює внесок Ягича у вивчення старослов'янської мови. Він дає загальну характеристику багатьох пам'яток, виданих Ягичем, наводить як приклади міркування вченого стосовно ряду розглянутих проблем, використовує деякі відкриття Ягича вже як хрестоматійні[26]. У цілому лекції Потапова відрізняються стрункістю, логічним поданням матеріалу і доказів.

У 1967 р. кандидатську дисертацію «Древнерусская рукопись XII века "Устав Студийский"» захистив Дмитро Семенович Іщенко. Оскільки робота висвітлювала особливості грецько-слов'янського перекладу, Д. С. Іщенко в ряді випадків посилається на тлумачення Ягичем варіантів перекладу деяких слів[27].

[25] *Шишов В.Ф.* (сост.). Пётр Осипович Потапов (1882-1945): Методические материалы к спецкурсу «Русисты Одесского университета». - Одесса, 1982. - С. 5-6.

[26] *Потапов П.О.* Курс лекций по старославянскому языку на филологическом ф-те ОГУ. - Одесса, 1940. - С. 15-21 и др. [Ротапринт. Зберігається в Науковій бібліотеці Одеського нац. університету ім.І.І. Мечникова. Шифр одиниці зберігання: 23/645].

[11] *Ищенко Д. С.* Древнерусская рукопись XII века «Устав Студийский»: дис.... канд.филол.н.-Тирасполь, 1967.- С. 165-166.

У 1957 р. проф. К. Є. Гагкаєв видав «Курс лекций по истории языкознания», де високо оцінює діяльність І. В. Ягича, називаючи його «Историю славянской филологии» (1910) однією з 25 «капітальних» праць «старої» науки з історії мовознавства. Характеризуючи мовознавство середини XIX ст., К. Є. Гагкаєв схвально відгукується про те, що Ягич, як і Овсянико-Куликовський, Добіаш, Шахматов, Пєшковський, Кудрявський, був послідовником психологічних поглядів О. О. Потебні та прихильником його граматичної системи. Працюючи над текстом лекції «Русское языкознание кон. XIX в. и нач. XX в.», Гагкаєв запозичує деякі оцінки розвитку науки цього періоду у Ягича, посилаючись на його «Историю славянской филологии»[28]. Як один із слухачів курсу можу відзначити, що К. Є. Гагкаєв у лекціях згадував ім'я Ягича частіше, ніж у друкованому тексті.

Авторитетним підручником з історичної граматики російської мови з 1970-х років у СРСР і за кордоном став підручник, написаний на кафедрі російської мови Одеського державного університету Н. І. Букатевичем, С.А. Савицькою та Л.Я. Усачьовою (1974). Автори кілька разів посилаються на «Критические заметки» (1889) І. В. Ягича. Наприклад, говорячи про уніфікацію форм давального, місцевого та орудного відмінків множини трьох родів, вони посилаються на докази Ягича стосовно того, що ця уніфікація відбувається саме в зазначеній послідовності. Посилаються автори на погляди Ягича і при характеристиці причин трансформації особового займенника **язъ** на **я;** утворення займенникових форм **мене, тебе, себе** під впливом енклітики **мя, тя, ся**[29]**.**

У багатьох роботах на праці Ягича посилалася А. К. Смольська. Своїм учням вона також рекомендувала враховувати позицію Ягича щодо того чи іншого питання. Ім'я Ягича часто звучало у нас на її лекціях із старослов'янської мови. Саме вона у співавторстві з М. І. Зубовим написала прекрасну статтю

[28] *Гагкаєв К.Е.* Курс лекций по истории языкознания, - Одесса, 1957,- С.С. 14, 97-98,118-127.

[29] *Букатевич Н.И., Савицкая С.А., Усачёва Л.Я.* Историческая грамматика рус ского языка. - Киев, 1974,- С. 144,158-159.

про вченого в біографічному словнику «Професори Одеського (Новоросійського) університету»[30].

З 2006 по 2011 р. в ОНУ на кафедрі болгарської філології працювала болгарський учений Марія Мижлєкова. В Одесі вона у 2009 р. написала і видала монографію «Родителей и дателен притежателен падеж в среднобългарски четириевангелия от XII - XIII век». У вступі дослідниця вказала, що роботу було написано частково під впливом ідей Ягича[31].

У руслі закладених в одеській лінгвістичній школі традицій виконана і остання з захищених на кафедрі російської мови кандидатських дисертацій - «Отражение развития лексико-грамматической системы древнерусского языка в Архангельском евангелии 1092», автором якої є викладач кафедри О. В. Мальцева.

Таким чином, вивчення основ порівняльного слов'янознавства, одним із найбільш авторитетних представників якого на зорі становлення традицій одеської лінгвістичної школи був І.В. Ягич, дозволяє вже протягом більше 100 років підтримувати і розвивати цей напрям в Одеському університеті як у науковій, так і в методичній роботі.

[30] *Смольська А. К., Зубов М. І.* Ягич Ігнатій (Ватрослав) Вікентійович // Професори Одеського (Новоросійського) університету. - 2-е вид., доп. - Одеса, 2005. - Т. 4.-С. 480-483.

[31] *Мъжлекова М.С.* Родителей и дателен притежателен падеж в среднобългарски четириевангелия от XII - XIII век, - Одеса,2009. - С. 3-4.